

NJORD Latvija: COVID-19 - vai tā ir nepārvarama vara?

COVID-19 jau ir ietekmējis daudzus uzņēmumus Latvijā, savukārt vissmagāk ir skartas tūrisma, restorānu, izklaides, loģistikas, finanšu un ražošanas nozares. Sakarā ar ierobežojumiem, ko valstis noteikušas pēc COVID-19 uzliesmojuma, daudzi uzņēmumi ir spiesti atlikt sūtījumus, dažos gadījumos līgumu izpilde ir kļuvusi neiespējama.

Vīruss paceļ jautājumu, vai to var uzskatīt par nepārvaramas varas gadījumu līgumattiecībās.

Kas ir nepārvarama vara?

Parasti nepārvaramas varas apstākļi tiek definēti kā ārējs un negaidīts notikums, kuru nevar novērst un kas traucē līgumslēdzēja pusei izpildīt savas līgumsaistības. Tipiski piemēri gadījumiem, kad nepārvaramas varas apstākļi būs īpaši nozīmīgi, ir kara uzliesmojumi, sacelšanās, ugunsgrēks un nemieri utt.

Lai konstatētu nepārvaramas varas apstākļus, ir nepieciešams:

1. a) notikumu nevarēja paredzēt līguma noslēgšanas laikā;
2. b) notikumam ir jābūt tādai ietekmei uz līgumsaistībām, ka saistības nav iespējams izpildīt.

Ja visi elementi ir klāt, bet pienākuma izpilde ir teorētiski iespējama, pat ja tā ir ļoti apgrūtināta, tieši šos apstākļus neuzskatīs par nepārvaramu varu.

Nepārvaramas varas apstākļi nedod automātisku pamatu līguma izbeigšanai.

Ko darīt, ja līgumā nav nepārvaramas varas atruna?

Tas, ka līgumā nav atrunas par nepārvaramu varu, nenozīmē, ka nevar atsaukties uz nepārvaramu varu. Šajā gadījumā piemēro vispārējus nepārvaramas varas principus.

Ja līgumā nav nepārvaramas varas apstākļu atrunas, līguma pārkāpšanu koronavīrusa dēļ var attaisnot ar Apvienoto Nāciju Organizācijas 1980. gada konvenciju par preču starptautiskās pārdošanas līgumiem (Vīnes konvencija).

Ja jūs šobrīd plānojat noslēgt starptautisku pirkuma līgumu, jums jāapsver atruna par nepārvaramas varas apstākļiem s iekļaušanu. Izstrādājot šo punktu, ņemiet vērā Starptautiskās tirdzniecības palātas paraugnoteikumus un, protams, neaizmirstiet sarakstam pievienot COVID-19

Kam jāpierāda neiespējamība uzstāties?

Galvenais ir pierādīt, ka koronavīruss un / vai atbilstoša valdības rīcība izraisa attiecīgā pakalpojuma nepiegādi. Pusei, kas atsaucas uz nepārvaramu varu, jāspēj pierādīt, ka vīrusa dēļ nav bijis iespējams izpildīt līgumu. Tāpēc nepietiek ar to, ka, piemēram, preču piegāde ir kļuvusi dārgāka vai laikietilpīgāka.

Ir lietderīgi novērot un spēt dokumentēt nepieciešamos pasākumus, kas veikti, lai samazinātu vīrusa uzliesmojuma radīto ietekmi.

Šajā kontekstā var būt nepieciešams, piemēram, dokumentēt darbinieku ziņojumus par slimību un darbībām, kas saistītas ar vīrusa ietekmes samazināšanu.

Pienākums paziņot

Pusei, kas atsaucas uz nepārvaramas varas apstākļiem, ir pienākums paziņot otrai līgumslēdzēja pusei, ka saskaņoto pakalpojumu nevar sniegt nepārvaramas varas dēļ.

Pienākums paziņot parasti ir ietverts līgumā. Tomēr, pat ja šāda atruna nav (vai vispār nav rakstiska līguma), tas izriet arī no vispārējā pienākuma rīkoties godprātīgi, uz kuru līgumslēdzējām pusēm attiecas Latvijas likumi.

Koronavīrusa uzliesmojuma dēļ skartajiem uzņēmumiem jāpārbauda savi līgumi, lai noteiktu viņu tiesības un pienākumus epidēmiju gadījumā. Dažos līgumos ir nosacījums, lai varētu atsaukties uz nepārvaramas varas gadījumiem, ja līgumslēdzējai pusei noteiktā termiņā tiek paziņots, ka līgumu nevar izpildīt nepārvaramas varas dēļ. Ir ārkārtīgi svarīgi ievērot šādus termiņus, jo tie bieži ir samērā īsi (piemēram, 3 dienas vai pat mazāk).

Neievērojot šo kārtību, otra puse var atteikties atzīt nepārvaramas varas apstākļus par atvieglojumu (pagaidu vai pastāvīgu - atkarībā no līguma noteikumiem) neizpildes dēļ.

Kā apstiprināt nepārvaramas varas iestāšanos?

Puse, kas nepārvaramas varas dēļ nespēj vai nepilda savas līgumsaistības, sazinās ar tās kompetento iestādi valstī, kurā iestājusies nepārvarama vara, lai pieprasītu atbilstošu sertifikātu. Latvijā šādu izziņu var pieprasīt Latvijas Tirdzniecības un Rūpniecības kamerā.

Lai gan visi zina par koronavīrusu, ja jūs plānojat atsaukties uz to, mēs iesakām dokumentēt nepārvaramas varas iestāšanos, lai to varētu izmantot kā pierādījumu.

Vai ir atbildība par pienākumu neizpildi?

Naudas soda vai zaudējumu atgūšana no puses, kuru skarusi nepārvarama vara, parasti ir neiespējama, jo tai ir tiesības uz atbrīvojumu no atbildības par /uz visu nepārvaramas varas laiku.

Tajā pašā laikā puse var pieprasīt zaudējumu atlīdzību:

- ja otra puse nav paziņojusi (vai savlaicīgi to nav izdarījusi) nepārvaramas varas apstākļus un to ietekmi uz līguma izpildi;
- ja darījuma partneris nav veicis visus pamatotos pasākumus, lai samazinātu skartajai pusei nodarīto kaitējumu.

Vai ir iespējams izbeigt līgumu nepārvaramas varas gadījumā?

Tikai tad, ja līgums to atļauj. Tas varētu būt saskaņā ar līguma nosacījumiem, kas saistīti ar nepārvaramu varu, kā arī citiem noteikumiem, kas pieļauj izbeigšanu ar tūlītēju spēkā stāšanos. Ja šāda noteikuma nav, izbeigšanu ir grūti panākt, un šāda izbeigšana var dot pamatu zaudējumu atlīdzināšanas prasībai.

Viena no iespējām izbeigt līgumu ir mēģināt pierādīt, ka vairs nav ieinteresēta līguma izpildē, un uz šī pamata pieprasīt izbeigšanu.

Kā jau tika minēts, nepārvaramas varas apstākļi parasti neizbeidz līgumu, bet tikai to pagarina.

SERGEJS PETROVS
ZVĒRINĀTS ADVOKĀTS,
PARTNERIS

(+371) 67 313 315

SP@NJORDLAW.LV